

Årsrapport 2016 Familjelotsen – Metodutveckling i samverkan

Projektets namn	Familjelotsen, Stöd till familjer med sammansatta problem, metodutveckling i samverkan.
Beställare/finansiär	Omsorgsnämnden, Socialnämnden, Barn- och ungdomsnämnden och Bildningsnämnden
Projektledare	Carin Gustafsson och Ulla Kjell
Utvärderare	Bo Davidsson
Datum	161230

Inledning

Familjelotsen – Metodutveckling i samverkan är ett projekt, som finansieras genom den sociala investeringsfonden, som syftar till att utveckla metoder för att kunna ge bättre stöd till familjer med sammansatta behov där någon i familjen har neuropsykiatrisk diagnos och det finns barn i grundskoleåldern.

Disposition av rapporten

I föreliggande rapport redovisas aktiviteter och resultat från projektåret 2016 gällande projektet Familjelotsen – metodutveckling i samverkan. Rapporten inleds med en beskrivning av projektets bakgrund, syfte, mål, avgränsningar, projektorganisation och ekonomiska förutsättningar. Varje ingående förvaltning har bidragit med varsin skriftlig rapport kring hur de arbetat med metodutveckling och samverkan i förhållande till projektets syfte och mål. Dessa redogörelser återfinns under rubriken ”Rapport från projektets ingående förvaltningar”. Därefter följer en beskrivning av Familjeombudens arbetsmodell och en situationsbeskrivning av projektets familjer. Följande avsnitt fokuserar på medskapande aktiviteter och familjernas åsikter. För att lyfta in familjernas röster i rapporten har vi valt att dela med oss av många föräldrars svar från de intervjuer som vi har haft med föräldrarna under hösten 2016. Vi tycker citaten väl beskriver föräldrarnas åsikter och upplevelse av att vara en del av projektet.

Rapporten avslutas med en sammanfattande diskussion av årets erfarenheter och utmaningar i projektet, en planering inför projektavslut och ett slutord. Till sist har vi valt att delge en del referenser till rapporter som påtalar vikten av ett flexibelt, habiliterande stöd för familjer där det finns neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och som stödjer det som projektets familjer framför. Vi redovisar detta under rubriken Forskningsstöd.

Bakgrund

Omsorgsnämnden, Socialnämnden, Barn och Ungdomsnämnden och Bildningsnämnden i Linköpings kommun beviljades efter en gemensam ansökan till sociala investeringsfonden medel till ett 3-årigt metodutvecklingsprojekt för att åstadkomma ett bättre och samordnat stöd till familjer med sammansatta behov. Med sammansatta behov menas att familjen har ansträngd ekonomi, svag anknytning till arbetslivet, svaga sociala nätverk, en hög stressnivå med fysisk och psykisk ohälsa, barn med svår skolsituation och ett behov av stödkontakter från olika instanser. Projektet startade 2014-08-01 och pågår t o m 2017-07-31.

Utvecklingsarbetet är nämnd- och sektorövergripande och ska präglas av en helhetssyn. Stödet till familjerna ska inkludera Familjeombud, Skol- och fritidsstöd, stöd till arbete och utbildning och ska utgå från familjernas behov.

Projektet eftersträvar brukarmedverkan för att bättre kunna utforma anpassade insatser till dessa familjer. FoU-Centrum för Vård, Omsorg och Socialt arbete utvärderar projektet.

Effektmål och syfte

Syftet med projektet är att hitta vägar för att samordna det stöd som finns för familjer med sammansatta behov där barn och/eller föräldrar har en neuropsykiatrisk diagnos och är aktuella inom socialtjänsten. Vidare är syftet att utveckla och anpassa insatser så att det motsvarar det behov som aktuella familjer har. Detta förebygger att barn och ungdomar behöver placeras i familje- eller på behandlingshem och leder till minskade kostnader för kommunen.

Projektet förväntas få resultat och effekter på tre nivåer:

- Familjenivån (*effekter i form av påverkan på individ och grupp*)
- Process- och metodnivå (*arbetsmetoder, kunskapsbildning, kunskapsanvändning och innovationer*)
- Aktörsnivå (*samspelet mellan involverade organisationer, verksamheter*)

Förväntade effekter med samordnat stöd till hela familjen är att det för familjerna ska bidra till:

- en högre grad av trygghet
- främja en god psykisk hälsa
- ge ökad livskvalitet
- ökat självbestämmande och kontroll av sin livssituation
- bättre skolsituation för barnen

Effekterna förväntas också sammanfalla med en del av kommunens strategiska plan och deras övergripande mål i form av:

- utanförskapet i Linköping minskar
- Linköpingsborna har en god hälsa
- Linköpings kommun erbjuder en service som är lättillgänglig, effektiv och hjälpsam
- människor känner sig trygga i Linköping

- Linköpings kommun erbjuder välfärdstjänster med hög tillgänglighet och god kvalitet
- Bättre samordning av samhällets insatser för familjer kan ge långsiktiga samhällsvinster utifrån:
 - att barn och ungdomar som klarar av skolgången i högre grad får arbete vilket genererar skatteintäkter till samhället
 - minskat behov av hälso- och sjukvård
 - minskad kriminalitet

Projektmål

Målet med projektet är att i nära samarbete med familjerna i målgruppen utveckla metoder och förbättra samordningen av kommunens stöd för familjer med sammansatta behov där en eller flera av familjemedlemmarna har en neuropsykiatrisk diagnos. Under projekttiden ska 15-30 familjer fått stöd via den nya funktionen familjeombud och målet är att familjens situation har påverkats positivt inom följande områden;

- Vardagssituationen hemma
- Barnens skolgång
- Barnens fritid
- Föräldrarnas sysselsättning

Avgränsningar

Projektets målgrupp är familjer med barn som går i grundskolan, där någon i familjen har en neuropsykiatrisk diagnos och som har kontakt med socialtjänsten. Det har inkommit förslag på familjer med yngre barn och på familjer som har liknande svårigheter, men ingen diagnos. Dessa familjer har inte kunnat erbjudas att vara med utifrån projektets avgränsningar.

Projektorganisation

Projektorganisationen överensstämmer med ursprunglig projektplan. Däremot har under året som gått flera personer i projektledningsgruppen bytt tjänster och ersatts av nya tjänstemän.

Figur 1. Projektorganisation

<i>Styrgrupp – politisk och tjänstemän</i>	
Styrgrupp BUF; presidierna för barn- och ungdoms-, social-, omsorgs- och bildningsnämnd	
<i>Projektledningsgrupp tjänstemannanivå</i>	
Representanter från social-, omsorgs- och utbildningskontoren, Leanlink, Råd & Stöd, ansvariga chefer, projektledare och FoU-centrum.	
Projektet	
<i>Insats/aktörssystem</i>	<i>FoU-system</i>
Projektledare Projektkoordinatorer Familjeombud Skolstöd Stöd till arbete, sysselsättning, utbildning	FoU-centrum, forskare och medforskare, Nordlandsforskning

Ekonomi

Den totala projektkostnaden under tre år är 17 850 tkr. Varje nämnd ansvarar för uppföljning av sin egen budget. Enligt projektansökan från 2014 beräknades de olika förvaltningarna avvara följande medel:

Tabell 1. Beräknad nettokostnad.

Kostnad	2014 fr 1/8 tkr	2015 tkr	2016 tkr	2017 tom 31/7 tkr	Summa tkr
Omsorgsnämnden	1 500	3 600	3 600	2 100	10 800
Socialnämnden	187	450	450	263	1 350
Barn – och ungdomsnämnden	792	1 900	1 900	1 108	5 700
Bildningsnämnden	0	0	0	0	0
Totalt	2 479	5 950	5 950	3 471	17 850

Tabell 2. Beräknad återbetalning med start år 2016:

Nämnd	2014 tkr	2015 tkr	2016 tkr	2017 tkr	2018 tkr	2019 tkr	Summa tkr
Omsorgsnämnden	0	0	2 250	3 060	4 360	1 247	10 917
Socialnämnden	0	0	410	440	590	1 247	2 687
Barn- och ungdomsnämnden	0		500	1 000	1 500	1 247	4 247
Totalt	0	0	3 160	4 500	6 450	3 740	1 7850

Omsorgsnämnden hade inledningsvis avsatt medel för 4,5 årsarbetare. Då det inte fanns några medel budgeterade för lokaler, resor, utbildning och övriga kostnader, anställdes 3 familjeombud utöver 0,5 projektledare och koordinator. Socialförvaltningen har avsatt medel om 0,75 tjänst som används till projektledare och koordinator. När det gäller barn och ungdom så budgeterades för tre speciallärare och 400 tkr i fritidsstöd. I dagsläget finns två koordinators, sammanlagt 0,4 tjänst och sedan 2016-11-01 en arbetsterapeut på deltid som fr o m 2017-01-01 kommer arbeta heltid. Utöver det tillkommer kostnader till fritidsstöd för enstaka elever. Trots rekrytering av arbetsterapeut används inte alla de medel som inledningsvis budgeterades för Barn- och ungdomsnämnden. Anledningen är att anpassningar i skolan för dessa elever har gjorts utanför projektets ekonomi. FoUs uppföljning visar att kostnaderna för skolan har gått upp under projekttiden medan det för omsorgsförvaltningen har gått ned.

Huruvida budgetramarna för de olika förvaltningarna har minskat i den omfattning som angavs i projektansökan är oklart. Att budgeten för HVB-kostnader gått över till Socialnämnden från Omsorgsnämnden är en faktor som ändrat förutsättningarna. Både Omsorgsnämnden och Socialnämnden använder ekonomiska resurser i den nivå som angavs i projektansökan. Det finns en tilltro till att den investering som görs i projektet lönar sig på sikt, men det har hittills inte gått att göra några beräkningar av det. FoU har upprättat ett samarbete med hälsoekonomer från Linköpings Universitet som kommer göra samhällsekonomiska beräkningar av projektet. Hälsoekonomerna vill dock att den andra baslinjemätning sker innan de påbörjar sitt arbete. Intervjuer för detta är inplanerat till mars 2017.

Rapport från projektets ingående förvaltningar

Här nedan följer de olika förvaltningarnas egna rapporter kring hur de har arbetat med metodutveckling i relation till projektet och för att förbättra samordningen av en familjs insatser.

Jobb- och Kunskapstorget

Jobb- och Kunskapstorget bistår med information om utbildning, arbetsmarknadsinsatser och förberedande insatser. Arbetsmarknadskonsulent informerar om interna insatser och om externa aktörer som kan erbjuda individuell planering för anpassade insatser utifrån individens förutsättningar.

Gällande de familjemedlemmarna som är i högstadie- och gymnasieåldern, är sommarjobben en viktig insats där ungdomen har möjlighet till avlönat feriearbete under sommarlovet. De ungdomar som inte fullföljer gymnasieprogram kan erbjudas aktiviteter via Kommunala aktivitetsansvaret (KAA) där #jagmed är ett nytt projekt där vi arbetar uppsökande mot målgruppen. Även *En ingång*, där flera huvudmän samverkar för att fånga upp unga vuxna med flera samhälls- och/eller myndighetskontakter, ligger under JKTs tak (både organisatorisk och fysiskt) Genom dessa insatser och projekt kommer ungdomar i kontakt med kommunens olika erbjudanden om aktiviteter och insatser som kan leda till arbete, utbildning eller någon form av sysselsättning.

Råd & Stöd

Personal och ekonomi ,Leanlink, Råd & Stöd

Det treåriga metodutvecklingsprojektet startade i augusti 2014 och från Råd & Stöd är projektledare anställd (50 %) som även är koordinator gentemot Leanlinks verksamheter. Tre heltidstjänster som familjeombud finns anställda samt arbetsledning via gruppledare. Ekonomin i projektet regleras via avtal mellan Omsorgsnämnden och Leanlink Råd & Stöd.

Verksamhet/aktiviteter relaterade till projektet

Råd & Stöd har en implementeringsgrupp bestående av verksamhetschef och gruppledare från Team socialpsykiatri och Familjeteamet och projektledare/koordinator från Familjelotsen. Implementeringsgruppen träffas regelbundet för att ta fram erfarenheter/synpunkter från familjeombuden. Gruppledarna från de båda teamen har informerat båda teamens personal om det nya arbetssättet "en gemensam ingång" för ärenden/biståndsbeslut till Team socialpsykiatri och Familjeteamet. Under 2016 har Råd & Stöd arbetat gränsöverskridande med "tillfälliga konstellationer" med medarbetare från de båda teamen för att på så sätt minska antalet behandlare i familjerna.

Inom organisationen har medarbetare och chefer informerats och alltmer tagit till sig kunskaper/erfarenheter från familjeombuden. Råd & Stöd kommer i nya uppdrag pröva att

arbeta mer som ”generalister” med en helhetssyn på familjer och med ett starkt brukarfokus där våra familjer är med och samproducerar våra tjänster.

Skola och fritid

Skolkoordinatorerna blir inkopplade då föräldrarna upplever att det är bekymmersamt i skolan på olika sätt. Koordinatorerna får genom information från familjeombuden en förförståelse om familjen och hur man upplever barnets situation i skolan/på fritids/på fritiden, likväl får koordinatorerna en information om hur man från skolans håll upplever situationen.

Under 2016 har koordinatorerna fått sex nya uppdrag av familjeombuden. I dagsläget samarbetar skolkoordinatorerna med familjeombuden kring fjorton elever. Förutom kartläggning kring nya elever pågår fortlöpande arbete kring de ärenden som påbörjats under 2015. Fortlöpande arbete kan bestå av:

- Återkommande skolmöten med föräldrar, familjeombud och representanter från skolan
- Handledning till personal (konsultativt stöd)
- Samordning kring möten mellan familj och skola
- Samordning kring studiebesök, föreläsningar, etc.
- Rapport om skolnärvaro för de elever som ingår i projektet

Skolkoordinatorerna träffar regelbundet projektledning och familjeombud för att få uppdateringar kring nuläget samt det aktuella läget för familjerna. Utifrån dessa träffar planeras det fortlöpande arbetet.

Upplevelsen är att många av de elever vi möter saknar en meningsfull fritid och socialt umgänge utanför skolan, vilket är en riskfaktor. Under projekttiden har ett flertal elever i Familjelotsen erbjudits fritidssysselsättning, såsom fotbollsskola, simundervisning och cirkusskola. Man har också kunnat bidra till inköp av diverse fritidsmaterial, såsom skridskor.

Skolkoordinatorerna har sin tillhörighet i kommunens Konsultativa stöd respektive Närvaroteamet. Detta medför att man har kunskap om vad kommunen i övrigt har att erbjuda elever i behov av stöd; ex resursskola, autismgrupper, resursteamet, till viss del Råd stöd och hälsa, familje-programmen bland annat, vilket kan vara viktig information för familjerna och familjeombuden.

Under vt-16 blev koordinatorerna kontaktade av Team socialpsykiatri, där man behövde stöd i skolmöten. Koordinatorerna medverkade på två möten, varav ett med skolan, samt samverkade med Konsultativt stöd, vilket gav positivt resultat för familjen.

Den första november anställdes en arbetsterapeut med uppdrag att arbeta i elevhälsoteam på två skolor. Det innebär att föra dialog, observera, analysera och komma med förslag på lämpliga åtgärder såsom t.ex. kognitivt stöd, tekniskt stöd, anpassningar av elevens arbetsplats samt stötta verksamheten i individuell anpassning av läroprocesser och lärmiljöer – allt för att få en inkluderande skolgång för projektets elever.

Socialförvaltningen

Representanter från Socialförvaltningens olika avdelningar träffas vid ett par tillfällen per termin för att diskutera frågor gällande projekt Familjelotsen och de områden som berör

Socialförvaltningen på projektledningsgruppens gemensamma ”utvecklingsbehovslista”. När det gäller metodutveckling i relation till projektet Familjelotsen har arbetet framförallt utgått från de synpunkter som inkommit från projektets familjer och som handlar om att de önskar en samordning av arbetet som görs på Socialförvaltningen för deras familj. Vissa familjer har flera handläggare från flera avdelningar och det skulle underlätta för dem om de i huvudsak hade kontakt med en handläggare.

Utifrån Socialförvaltningens nuvarande organisation skulle det vara svårt att en och samma handläggare handlade olika ärenden som en familj har. Det bestämdes därför att en av familjens handläggare skulle utses till en form av koordinator och funktionen har kallats ”Familjehandläggare”. Några familjer som deltar i projektet har tillfrågades att testa denna funktion och sedan oktober provar två familjer. Båda familjerna har valt sin AFI-handläggare som ”Familjehandläggare”. Utvärdering ska ske efter årsskiftet. En annan åtgärd som skett för den interna samordningen är att det på checklistan vid överlämning av ärenden till annan enhet ska framgå vilka andra handläggare som finns på Socialförvaltningen för att underlätta samverkan.

Ytterligare något som har skett utifrån önskemål från familjer är att det på AFI finns en telefontid på eftermiddagen en gång i veckan. Än så länge vet man inte i vilken omfattning det ringer eller hur det upplevs. Andra önskemål som framkommit är att kunna göra ansökan om försörjningsstödet via internet och få sms-påminnelser vid besök. Detta är funktioner som Socialförvaltningen sedan tidigare undersöker om det skulle kunna vara möjligt att erbjuda de som önskar.

Andra aktiviteter som har skett utifrån projektet är gemensamma utbildningstillfällen med personal från Råd&Stöd och Jobb- och Kunskapstorget gällande Autism. I samband med medarbetardag har Familjelotsen informerat om sin verksamhet och delat ut checklistor gällande vad professionella ska tänka på i bemötandet av personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar.

FoU-Centrums utvärdering av projekt Familjelotsen t o m december 2016

FoU-centrum ansvarar för att utvärdera projektet interaktivt och i dialog med projektgrupp, projektledningsgrupp samt styrgrupp. Fokus är på projektets tre nivåer och en kombination av datainsamlingsmetoder, nämligen:

- *Familjenivå*: baslinjemätning, kvalitativ djupintervju, barnintervjuer, insatslogg samt uppföljande intervjuer
- *Process- och metodnivå*: intervjuer med projektledare, familjeombud, koordinatörer och representanter i projektledningsgruppen, work shop, seminarier
- *Aktörsnivå*: intervjuer med förvaltningschefer för omsorgs-, social- och utbildningskontoret

Utvärderingen följer planen och fram till och med vecka 49 hösten 2016 har baslinjemätning genomförts med alla föräldrar. Familjeombud, koordinatörer, projektledare har intervjuats och intervjuer med förvaltningschefer pågår. Processdata i form av ombudens loggböcker och om

insatser har samlats in samt processdata om familjernas situation. Kvalitativa intervjuer med föräldrar har genomförts och barn/ungdomsintervjuer genomförs med start i december 2016. Analys av frekvens, och i förekommande fall kostnader för, föräldrars och barns kontakter med socialtjänst (handläggare- eller gruppkontakter på socialförvaltningen, insatser från socialtjänst, ekonomiskt bistånd), skolan, Jobb- och kunskapstorget, hälso- och sjukvård samt övriga kontakter (Försäkringskassa, Arbetsförmedling, Kronofogdemyndighet, God man, advokat etc.) har genomförts. För dessa kontakter har information samlats in för familjens rekryteringsmånad till projektet samt för mars 2016. Ytterligare en datainsamling vad gäller dessa kontakter planeras för våren 2017 för att kunna analysera effekter av projektet på familjenivå. Information om barnen/ungdomarnas skolnärvaro har samlats in och analyseras i skrivande stund. Seminarier och work shops har genomförts.

En kunskapsöversikt om forskning om familjecentrerat socialt arbete (Case Management) beräknas vara klar under våren.

Projektgruppen och FoU-centrum har också träffats och diskuterat den data som samlats in, diskuterat fortsatt upplägg av utvärderingen, samt andra aktiviteter som kan stödja den interaktiva processen. Dialogen med det projekt som parallellt bedrivs i Norge med en liknande design pågår kontinuerligt och professor Willy Lichtwark, som är projektledare för detta projekt, medverkar också i FoU-centrums utvärderingsteam.

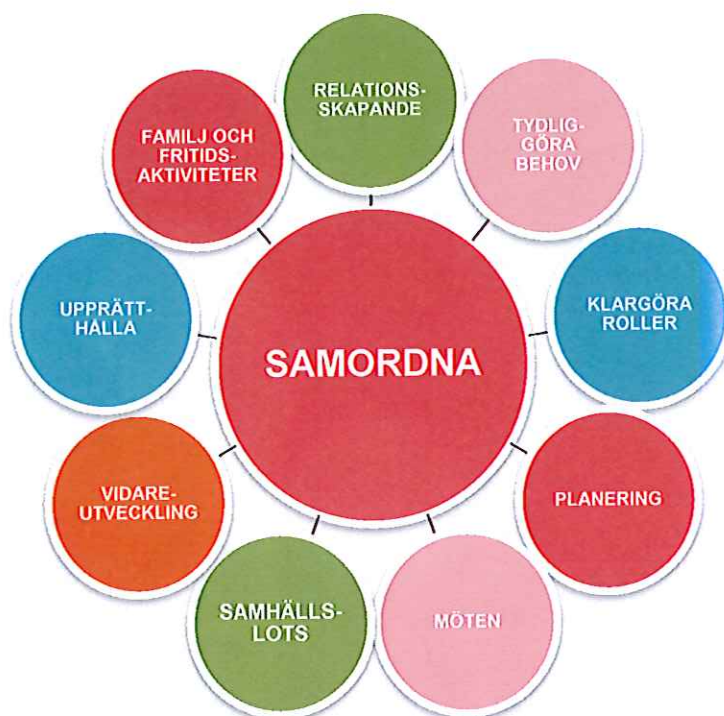
Forskare vid Linköpings universitet som arbetar med socioekonomiska analyser har också kontaktats för att under våren 2017 kunna bistå i utvärderingen. Slutligen har forskare från KTH och ITU (IT universitetet i Köpenhamn) engagerats för att kunna utveckla verktyg för både familjer med sammansatta behov och för de inom socialtjänsten som möter dessa familjer i sitt arbete.

Familjeombudens arbetsuppgifter

Familjeombudens arbetsuppgifter är varierande utifrån att de arbetar på familjernas uppdrag och ingen familj är den andra lik. Däremot har vi allteftersom projektet gått sett ett mönster i det som familjerna önskar och behöver hjälp med. Vad det innebär i arbetsuppgifter för familjeombuden illustreras i modellen på nästa sida.

Det centrala i familjeombudets arbetet är samordning och det framgår av modellens större "mittboll". De olika "bollarnas" storlek kan variera och vara mer eller mindre framträdande beroende på hur familjens situation ser ut och i vilken fas av arbetet familjeombuden befinner sig med familjen. Under modellen följer ett förtydligande av vad varje "boll" innebär, i vissa fall uppdelat på familje- och samhällsnivå.

Figur 2 Familjeombudens arbetsuppgifter

Samordna

Familjerna har många kontakter och det finns ofta behov av att samordna och koordinera dessa så att de känner till varandra, arbetar åt samma håll och kan anpassa sina insatser efter vad som händer i familjen. Familjeombudet är ofta den enda som känner till hela familjens behov och vilka kontakter som finns. Deras roll blir därför att aktivt arbeta för att sammanföra och samordna familjens olika kontakter.

Relationsskapande

Familjenivå

Grunden för familjeombudens arbete är att det finns en tillit och arbetsallians. För att bygga upp ett förtroende behövs tid. Det är viktigt att lära känna familjen och kunna lyssna in individens och dess familjs behov. Ibland måste familjeombuden praktiskt hjälpa familjen för att bevisa sina goda intentioner och få förtroende. Denna process kan ta lång tid. En del av familjerna har lågt förtroende för socialtjänsten eller skolan och har svårt att lita på det stöd som erbjuds.

Samhällsnivå

Familjeombuden skapar också relationer med professionella kring familjerna och bidrar till att andra professionella ser att det finns ett stöd och detta avlastar även dem i deras yrkesroll och ger arbetsro.

Klargöra roller

Familjenivå

I arbetet med familjen så arbetar familjeombuden med att förklara vad olika professionella har för roller och befogenheter inklusive familjeombudens uppdrag. Vidare hjälper familjeombudet föräldrarna att förstå de förväntningar och krav som finns från samhället.

Samhällsnivå

Familjeombudet medvetandegör professionella om varandra och varandras olika uppdrag inklusive det egna. Detta möjliggör att alla arbetar åt samma håll, förhindrar dubbelarbete och förenklar både för familj och samhälle.

Tydliggöra familjens behov

Familjenivå

För att kunna ge rätt slags stöd är det viktiga att både familjen och familjeombudet förstår den specifika familjens behov. Att tydliggöra familjens behov är en process som sker tillsammans med familjen. Det är familjen själv som definierar och ringar in sina behov tillsammans med familjeombudet. Det innebär också att hjälpa familjen att acceptera olika förhållanden som inte går att förändra och härbärgera frustration och vanmakt.

Samhällsnivå

Familjeombuden tydliggör familjernas behov och svårigheter dels för den aktuella familjens olika professionella kontakter, dels för beslutsfattare som chefer och politiker. Under projekt-tiden har familjeombuden uppmärksammat och lyft fram hinder som finns i samhällets stöd-apparat för projektets familjer. Dessa åsikter har förts vidare till projektledare, chefer och politiker på olika sätt, bl.a. finns det på projektledningsgruppens ”utvecklingsbehovslista”.

Planering

Familjenivå

Familjeombuden hjälper familjerna att planera vardagen så att olika aktiviteter är genomförbara utifrån just den personens förmåga. De stöttar i att påbörja, fullfölja och slutföra olika aktiviteter som t.ex. vardagssysslor, ansökningar, kontakter och inköp. De hjälper familjen att prioritera utifrån vad som är viktigt och i vilken ordning det är lämpligt att genomföra aktiviteter. Ett område som många familjer har svårt med är hushållsekonomi och att få pengarna att räcka till.

Samhällsnivå

Ett ”årshjul” är under utveckling för att kunna användas tillsammans med familjerna som ett verktyg för både familjen och Familjeombudet. Årshjulet ska innehålla delar som är gemensamma för många familjer men också som är individuellt för en specifik familj. Det ska utgå från tidigare år, kunna inkludera hushållsekonomi, till en viss månad och vara ett stöd och kom-ihåg för både familj och familjeombud.

Möten

Familjenivå

Familjeombuden arbetar mycket med att möten ska bli till och att inbokade möten ska bli av. Bland annat kan familjeombudet stötta kring möten genom att informera och tydliggöra syftet, förbereda familj och professionella, initiera och sammankalla, skjutsa till, företräda familjen, föra minnesanteckningar och vara samtalsledare.

En annan viktig funktion är att under mötet finnas med som stöd. Aktivt tolka och klargöra vad som sägs av båda parter. Se till att familjemedlemmen kommer till tals. Familjeombuden kan vidare företräda familjen i möten där familjemedlemmen inte har möjlighet att vara med eller för att avlasta dem då de har så många möten de behöver medverka i.

Samhällsnivå

Familjeombudet bidrar till att möten faktiskt blir av och kan också se till att kalla in professionella som behöver vara med samt minimerar risken för att familjen ska "glömma" eller "missa" att ta upp viktiga saker eller skicka in adekvata handlingar. De håller processer i gång. Familjeombuden blir också en informationsbärare mellan olika professionella och hjälpa dem att se till hela familjesystemet. Där det finns behov av en SIP informerar Familjeombudet om möjligheten, uppmuntrar och initiera att den görs och i vissa fall bjuder in.

Samhällslots

Familjeombudets uppgifter består mycket i att informera om och vägleda till olika insatser som finns i samhället, det kan röra sig om t.ex. Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, Skuldrådgivning, olika kontakter inom vården m.fl. De bistår med praktiskt stöd så att kontakten också etableras och hjälper de familjer som behöver att ansöka om ev. bidrag och bistånd.

Vidareutveckling

Familjeombuden hjälper till att utvärdera olika insatser/aktiviteter som görs i familjen. De uppmuntrar till att göra mer av det som är bra och ger feedback till berörda, både familjemedlemmarna och olika professionella. Familjeombuden observerar, känner av och frågar familjen ifall det är möjligt att ta ytterligare ett steg i en förändringsprocess och för dialog med de professionella kring detta. Familjeombuden påvisar vad i våra kommunala verksamheter som blir svårt och är ett hinder för familjerna.

Upprätthålla

Familjeombuden arbetar med att påminna och uppmuntra familjen till att hålla fast i rutiner som fungerar och använda ev. hjälpmedel. De återkopplar och följer upp det som har bestämts. I perioder när familjen inte behöver så mycket stöd finns familjeombuden kvar som ett skyddsnet som lätt kan träda in ifall det åter behövs. Att komma in i ett tidigt skede gör att bekymren och konsekvenserna inte blir så stora och inte lika svåra att ta sig ur. Vetskapen om att man som familj kan höra av sig ifall det är något är en trygghet som är mycket värd.

Fritids- och familjeaktiviteter

Familjenivå

Att förbättra barnens fritid är ett delmål i projektet som familjeombuden på flera sätt arbetat aktivt med. Familjeombuden har lyssnat in barnens önskemål, visat på olika aktiviteter, och kunnat vara med till en början. De har också påmint föräldrar om när barnens fritidsaktiviteter äger rum, undersökt om utrustning finns och påmint om att betala avgifter. Inom ramen för projektet har det varit möjligt att bekosta vissa barns fritidsaktiviteter. Under projekttiden har det varit möjligt att prova olika aktiviteter för familjen tillsammans med sitt familjeombud och tillsammans med andra familjer.

Familjeombuden har efter familjernas egna önskemål anordnat gemensamma aktiviteter för projektets familjer. De har undersökt vad som erbjuds i kommunen och som inte är så kostsamt. Familjeombuden har planerat, arrangerat, funnits med som stöd och skapat en trygghet. De har vidare påmint, skjutsat och undanröjt sådant som kan vara ett hinder för att komma iväg. Inom ramen för projektet har det också varit möjligt att bekosta vissa inträden och biljetter.

Samhällsnivå

Familjeombuden skapar förståelse hos professionella att extra stöd kan krävas för att möjliggöra barnens fritidsaktiviteter.

Situationsbeskrivning av deltagande familjer

Idag ingår 18 familjer i projektet, uppdelade på 20 hushåll. Sammanlagt är det 60 personer, vuxna och barn. Samtliga familjer uppfyller kriterierna för deltagande i projektet, vilket innebär kontakt med socialtjänsten, barn i grundskoleåldern och att diagnostiserad neuropsykiatrisk funktionsnedsättning finns inom familjen. En förälder har lämnat projektet under året p.g.a. av missnöje och tre familjer har kommit till. Ingen av familjerna har avslutats men några av familjerna behöver längre inte lika mycket stöd från sina familjeombud, utifrån att rätt insatser kommit till och familjesituationer har förändrats.

Familjestruktur och boende

Vid förra årsskiftet var samtliga deltagande familjer svenskfödda. Idag finns en familj där mamman har utomnordiskt ursprung. I fyra av familjerna bor barnen med båda sina föräldrar. Familjer kan bestå av flera hushåll och barnen bor antingen växelvis hos föräldrarna, eller har umgänge med en av föräldrarna mer eller mindre regelbundet. Två vuxna barn har flyttat hemifrån och bor i lägenhet via LSS. Ett barn är placerat i familjehem enligt socialtjänstlagen.

Familjerna bor i 11 olika bostadsområden inom Linköpings kommun. De flesta bor i hyresrätt, en familj i villa, en i bostadsrätt och en familj hyr ett hus. Fem familjer saknar eget bostadskontrakt. Flera familjer är trångbodda och missnöjda med sin boendesituation men har ingen egen möjlighet att göra en förändring utifrån sin ekonomiska situation.

Funktionsnedsättningar och hälsa

I åtta av familjerna har både barn och föräldrar neuropsykiatriska funktionshinder, i fyra familjer har de vuxna diagnos och i resterande sex familjer har barnen diagnoser. I två familjer finns barn med utvecklingsstörning.

I familjerna finns också allvarliga kroniska fysiska sjukdomar såsom hjärtproblem, diabetes och reumatism, samt psykiatrisk ohälsa och samsjuklighet. Missbruk, problem med munhälsan finns också i flera familjer liksom övervikt hos både barn och vuxna.

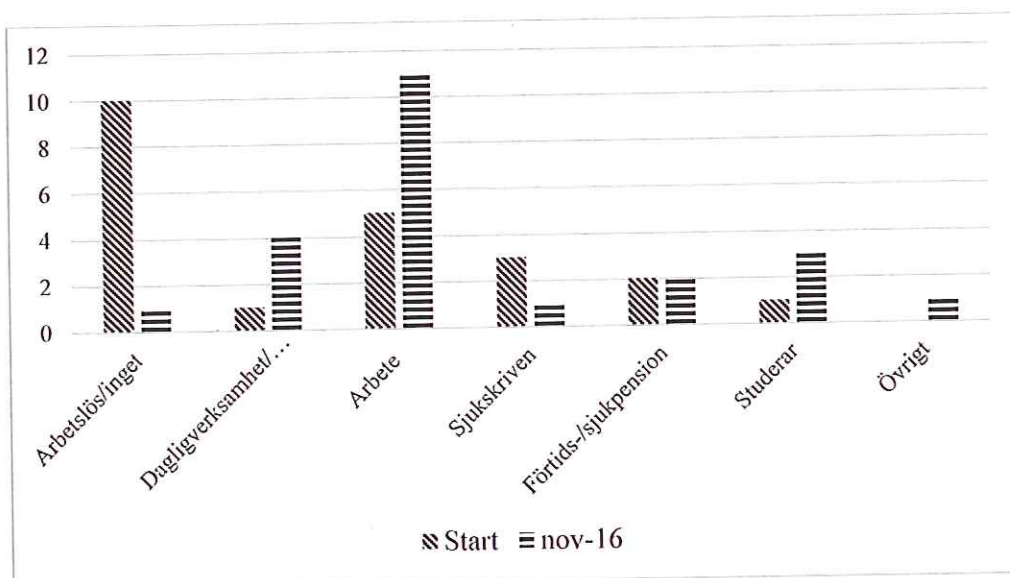
Skola och fritid

Barnen går i 14 olika grundskolor varav fem barn går i resursskolor, och tre på olika gymnasieskolor. Ett av barnen är särskoleinskrivet.

Vid projektets början saknade flertalet barn organiserad fritidssysselsättning, nu har fler barn någon fritidsaktivitet. Även om familjeombuden visat på och uppmuntrat till att barnen ska delta i organiserade fritidsaktiviteter och familjerna till viss del har kunnat få ekonomiskt stöd har det varit svårt att få en kontinuitet för en del barn när det gäller fritidssysselsättning.

Försörjning och sysselsättning

Idag har 11 föräldrar inkomst från anställning, motsvarande siffra förra året var sex. Under projektets gång har två föräldrar börjat studera och flera av föräldrarna är idag närmare någon form av arbetsträning eller sysselsättning än de var vid projektets uppstart. Diagrammet nedan jämför föräldrarnas sysselsättning när de började sin medverkan i projektet och november 2016.

Förutom inkomst i form av lön har familjerna i varierande grad olika bidrag och ersättningar, som föräldrapenning, barnbidrag, sjukersättning, vårdnadsbidrag, underhållsbidrag, aktivitetsersättning, sjukpension, A-kassa och försörjningsstöd.

Många av familjerna har låg inkomst, många skulder och liten möjlighet att ekonomiska planera framåt eller bygga upp en buffert. I flera familjer har kontakt med god man eller budget- och skuldrådgivare etablerats under året.

Stöd och vårdkontakter

Med anledning av familjernas behov har de många olika vård- och stödkontakter, både för de vuxna och för barnen. Kontakterna finns inom kommunens socialtjänst och inom skola, privata utförare inom psykiatri och socialtjänst, Region Östergötland och statliga verksamheter såsom Arbetsförmedling, Försäkringskassa och polisväsendet. Familjerna kan ha kontakt med flera olika handläggare på socialförvaltningen samtidigt. Flera familjer har också kontakt med överförmyndare eftersom de beviljats god man. Även från Leanlink/Råd & Stöds sida kan en familj ha kontakt med flera olika verksamheter samtidigt. Familjerna har dock överlag fler olika kontakter inom regionen än inom kommunen.

Medskapande aktiviteter i projektet

I det uttalade målet för projektet Familjelotsen framgår att arbetet ska ske ”...i nära samarbete med familjerna...”. Att familjeombudens arbete sker på uppdrag från familjerna som själva definierar och prioriterar sina behov är en stor del i att familjerna upplever att de är delaktiga i utformningen av det stöd de har från sitt familjeombud.

Det är i övrigt projektledarnas uppdrag att möjliggöra att brukarna kommer till tals i projektet och det har under året gjorts olika aktiviteter för att ge goda förutsättningar för att samskapa med familjerna.

Flera olika aktiviteter har genomförts efter önskemål från familjemedlemmarna. På några av dessa aktiviteter har projektledarna funnits med för att fråga och lyssna in vad som familjemedlemmarna upplever som bra och mindre bra med projektet och vilka bekymmer de stöter på i sitt vardagliga liv. Projektledarna har vidare intervjuat de vuxna. En del av svaren på frågorna kommer redovisas under rubriken ”Åsikter från familjerna”.

Några av föräldrarna deltog även i en workshop tillsammans med berörda tjänstemän i projektet där det diskuterades vad som har varit bra i projektet, och vad man vill ska vara kvar.

Familjer har också varit delaktiga och behjälpliga i olika moment inför gemensamma aktiviteter som ex. utforma inbjudningar och planera trivselaktiviteter. Att delta i aktiviteter har inte bara lett till möjligheter att utforma sitt stöd och påverka sin livssituation, utan har också blivit uppskattade forum där familjerna kunnat dela erfarenheter och känslor med personer som har det på ett liknande sätt. Flera av familjerna har funnit styrka i varandra och en glädje i att umgås. Det viktiga har inte varit typen av aktivitet utan att möten har blivit av och minskat känsla av utanförskap och isolering. Detta har lett till att familjerna även stöttar varandra utan familjeombudens medverkan. Det är dock inte alla familjer som väljer att delta i dessa sammanhang, några är med ibland, några alltid och några familjer har helt valt bort denna del i projektet.

Åsikter från familjerna om projektet Familjelotsen

FoU står för utvärderingen av projektet och kommer med sina andra baslinjemätning och slutrapport ge en mer heltäckande bild av hur familjerna upplever att vara med i projektet Familjelotsen och stödet från familjeombuden. Vi vill dock även i denna årsrapport lyfta in röster från familjerna och redovisar därför synpunkter som framkommit dels vid höstens workshop, dels vid projektledarnas intervjuer med föräldrarna.

Synpunkter från höstens workshop

Gällande frågan vad som är bra med funktionen familjeombud sa familjerna vid höstens workshop följande:

"Vi ses som en familj, barnen inkluderas"

"Det är flexibelt vad gäller träffar och möten"

"Alla ens roller räknas" (både som förälder, partner, arbetare t.ex.)

"Vi får hjälp med allt, svåra saker inget är exkluderat, får aldrig svar: "Det är inte vår uppgift"

"Hjälpen är frivillig, vi vill ha det!"

Dessa synpunkter framkom också vid höstens workshop och sammanfattar vilken effekt familjeombudens arbete har på familjen.

"Det håller samman familjen"

"Vi har fått ökat självförtroende – alla i familjen har det"

"Vi blir förstådda av andra instanser. Familjeombudet hjälper till att förklara, att se oss familjer som vi är"

"Man ses som en människa – man blir inte stämplad, känslan sitter långt och djupt. Vi lyfts, vi får beröm. Vi skäms mindre."

Föräldrarna diskuterade även saker som de tycker saknas. Nedan följer hela deras lista på önskemål och idéer.

- Mer praktiskt stöd i skolan.
- Mer stöd från Bup som matchas med vuxenhabiliteringen
- En mötesplats där någon alltid finns, centralt beläget där man kan kopiera, surfa, fika
- Ett boende kopplat till möteshuset (typ Stolplyckan)
- En lägerhelg för föräldrar så de får möjlighet att åka iväg
- Åldersindelade aktiviteter för barnen
- Att familjelotsen inte är en egen enhet, utan ett projekt.
- Möjlighet för föräldrar att vara med på anställningsintervjuer
- Ha ett lärlingssystem för de anställda
- Må bra och spadag för familjerna
- Egna jurister
- Manliga familjeombud

Projektledarnas intervjuer med föräldrar hösten 2016

Projektledarna har under hösten haft intervjuer med en stor del av föräldrarna i projektet. Syftet med dessa intervjuer var att få vetskap om hur stödet upplevs och vilka delar i funktionen familjeombud som är centrala för att kunna beskriva arbetet och illustrera det i tidigare visad modell. Intervjuerna har skett på olika sätt; några vid gemensamma aktiviteter, några vid hembesök, andra i Familjelotsens lokaler och några över telefon. Sammanfattningsvis är alla som svarat nöjda. Det finns dock ett fåtal som valt att inte bli intervjuade och vi känner därför inte till deras åsikter.

Nedan redovisas ett urval av svar på frågorna i citatform. De redovisas under respektive fråga som ställdes vid intervjun.

När får du hjälp av ditt familjeombud?

"Familjeombudet hjälper mig med alla kontakter med myndigheter, hon styr upp saker och ting. Mitt familjeombud underlättar massor för det är en djungel vart man ska vända sig med ansökningar och allt som har med barnen och diagnoser att göra."

"Mitt familjeombud håller i alla kontakter för mig och min dotter, till höger och vänster, jag kommer ju inte ens igenom en telefonväxel, men hon ringer upp och styr upp det."

"Hon är ett externt minne, hon kollar upp vart vi ska om det är ett nytt ställe, hon hjälper till med grejer antingen det gäller läkare, skola eller kan till och med följa med och köpa nya skor."

"Familjeombudet låter mig berätta vid möten och så fyller hon i om jag glömt, men frågar alltid först om det är OK att hon berättar det. Jag har selektivt minne och det är bra att hon säger saker som jag annars glömmar att föra fram."

"Familjeombudet följer med mig till vårdcentralen, BUP, skolan eller till andra ställen så att jag inte behöver gå ensam. Hon hjälper mig också med papper som jag inte förstår. Hon hjälper barnen, min son fick hjälp med sommarjobb och hon följde honom dit. Hon ska följa med när utredningen kring mitt barn är färdig och hon ska hjälpa mig så att jag förstår."

"Vi har fått hjälp när vi bett om hjälp, men familjeombudet har också sett att vi behövt hjälp fast vi inte vågat eller kunnat be om hjälp."

"Familjeombudet är hjälp och stöd när jag tvekar. Jag får bra tips när jag har snurrat in mig, jag har svårt att tänka om. Jag har ADHD och jag låser mig. Då hjälper familjeombudet mig att tänka hur min man och min dotter kan känna det och jag blir inte så insnöad."

Vad tycker du om den hjälp du får av ditt familjeombud? Vad är bra, saknar du något?

"Innan när vi har haft hjälp, har det bara varit för ett av barnen, inte för oss andra. Då pratades bara om vad vi skulle tänka på med henne, men nu får vi hjälp allihop och familjeombudet känner oss."

"Jag får hjälp när jag vill ha hjälp. Vi träffas regelbundet och så messar jag familjeombudet när det är nåt. Hon messar tillbaka och så träffas vi eller så följer hon med när jag behöver det, till psykiatrin eller till doktorn. Hon har hjälpt yngsta dottern i skolan, har pratat med kuratorn och så. Hon har hjälpt min andra dotter att flytta hemifrån och allt som har med hennes jobb och boende att göra. Det är lugnare hemma nu när hon har flyttat, vi har mer plats och bättre ordning i lägenheten och vi bråkar inte så mycket. Jag orkar inte med höga ljud och prat och tjat."

"Familjeombudet är ett bra stöd för det är inte påtvingat, jag bestämmer när jag vill ha hjälp."

"Mitt familjeombud har hjälpt mig massor och jag använder henne väldigt väl! Jag är väldigt glad över att jag fått så bra hjälp, det har betytt allt för mig att kunna få hjälp."

Vad skiljer familjeombuden från andra stödinsatser som du har eller har haft?

"Istället för att jag ställer in möten blir de av nu, hon stöttar så att jag kommer iväg. Mår jag bra kan jag gå själv, mår jag sämre går hon istället för mig. Tex. har jag gått på alla tandläkartider, det hade jag aldrig gjort utan mitt familjeombud."

"Alla andra vill, men Familjeombudet kan! De andra har varit fina människor med de har varit låsta av sin organisation och formerna på sitt arbete. Familjeombudet ser oss i vår familj som en helhet. Andra stödinsatser har sagt att det kan jag inte hjälpa dig med, för det berör inte dig, det berör din man eller din son."

"Familjeombudet ser helheten som ingen annan gör, ser alla, det blir ett sammanhållet stöd"

"Skillnaden mot andra insatser är att andra säger hur jag ska göra, men sen får jag göra allt själv. Med familjeombudet blir det inte bara teori utan hon hjälper mig att göra saker så att det blir avlastning. Jag har egen diagnos och blir så trött så det är skönt att få hjälp. Det är skönt att ha en kontakt att vända sig till så kan hon hålla i trådarna."

"Skillnaden mot andra insatser är att familjeombudet använder sig av namnet familjeombud, och då öppnar det dörrar. Hon får företräda mig när jag vill och behöver det."

"Innan hade vi annan hjälp, men hon pratade mest med oss. Familjeombudet ger oss hjälp, hon kollar upp saker och ting och ser till att det händer nåt."

"Familjeombudet har mer varit vår röst och högra hand än några andra. Hon ser oss som en familj och jobbar efter våra önskemål."

"Min känsla sen tidigare insatser varit att man inte riktigt lyssnat på vad vi velat utan bestämt vad som de tycker skulle vara bra för oss fast dom inte vetat hur vi vill ha det, men det har Familjelotsen lyckats briljant med."

"Förut när jag hade andra som skulle hjälpa mig hade dom bestämt tider som jag skulle passa och det är svårt när jag jobbar. Dom kom inte när jag ville och dom kom inte när det var bråk hemma. Nu får jag bra hjälp, familjeombudet hjälper mig när det blir bråk hemma. Med dom andra skulle vi bara fylla i papper och bestämma vad vi skulle ändra. Dom var så

unga, jag kände mig inte trygg men nu när hela familjen får hjälp av familjeombudet känner jag mig trygg.”

”Familjeombudet ser inte vad som inte går, de ser vad vi kan göra för att det ska funka. De har en bred grund, de ser till helheten. De är ingen myndighet, de är ”typ” insatsernas insats.”

Övriga kommentarer

Utöver dessa kommentarer vill vi dela med oss av några ytterligare åsikter som inte passar in under någon av ovanstående frågor men som sades vid intervjuerna.

”Familjeombudet är en spindel i nätet i vår familj.”

”Helst skulle jag inte vilja ha henne här, utan vara en Svensson som har jobb mellan 8 – 17, men jag är inte i den sitsen.”

”Jag anser att familjer med neurologiska problem ska kunna ha denna möjlighet i samhället alltid, att få ett familjeombud. Man ska inte behöva vara utan det stöd som Familjelotsen var och är.”

Barnperspektiv

Enskilda interjuver med barnen kommer att ske genom FoU under jullov 2016/2017. De kommer bli intervjuade av Kristina Hellberg, lektor i pedagogik från Linnéuniversitetet, som har en vana att intervjua barn med funktionsnedsättningar.

När det gäller familjeombudens kontakt med barnen ser det olika ut. De flesta av barnen känner de väl och har också gjort egna aktiviteter med. I andra familjer är det främst genom föräldrarna som stödet kommer barnen till del. Under året har flera tonårsbarn på eget initiativ tagit kontakt med familjeombuden och sökt stöd. De har t.ex. varit med på möten istället för/och med en förälder eller möjliggjort för dem att komma till en aktivitet.

Barnen har tillfrågats och fört fram önskemål om utflykter och gemensamma aktiviteter i projektet. Deras önskemål låg till grund för hur sommaraktiviteterna planerades och utformades. Flera orosanmälningar har gjorts under året i samförstånd med familjerna där Familjeombuden är bekymrade över barnens situation. Det finns en ständigt närvarande diskussion i arbetsgruppen på Familjelotsen att beakta barnens bästa.

Sammanfattning av erfarenheter under projektåret 2016

Diskussion i förhållande till måluppfyllelse

Familjelotsen är först och främst ett metodutvecklingsprojekt där fokus har varit att hitta nya sätt att arbeta med en målgrupp där det finns sammansatta behov och där resultaten i bl.a. studien Familjer i Socialtjänsten visar att de arbetssätt som använts inom socialtjänsten för denna målgrupp inte varit verkningsfulla eller uppskattade av familjerna.

Under projektetiden med Familjelotsen har det utkristalliserat sig ett arbetssätt som beskrivs i modellen på sidorna 8-12. Grunden är att kunna arbeta flexibelt och utifrån familjens behov, där samordning av familjens olika vård och stödinsatser/kontakter är central. Den stora vinsten som många familjer uttrycker är familjeombudens möjlighet att arbeta med hela familjen, att familjeombuden kan föra deras talan och att de inte arbetar på uppdrag från någon myndighet.

I projektmålet framgår vidare att arbetet ska ske i nära samarbete med familjerna. Som tidigare redovisats har familjerna bjudits in till olika forum som anpassats utifrån att främja medskapande.

Respektive förvaltning har i sin rapport redogjort för aktiviteter som gjorts avseende metodutveckling inom sin organisation. Det som bl.a. har angivits är ett utökat samarbete mellan Familjeteamet och Team socialpsykiatri, anställning av en arbetsterapeut till skolorna på T1 och att Socialförvaltningen provar att samordna sina handläggare genom funktionen Familjehandläggare.

En del av projektets mål är vidare att förbättra samordningen av kommunens insatser för familjer med sammansatta behov. Vid en gemensam workshop framgick just att det nämndövergripande arbetet både i projektlednings- och operativa gruppen har fungerat väl och man önskar ett fortsatt nämndövergripande samarbete på båda nivåer. Åsikten är att det har skapats en samsyn och förståelse för familjernas behov och att beslutsvägar har påskyndats. När det gäller samverkan har projektets koordinatörer varit en avgörande faktor. Skolans koordinatörer har utvecklat en ny arbetsmodell som fungerar väl och där det sker ett nära samarbete med familjeombuden utifrån enskilda barn i projektet. Projektledningsgruppen har en gemensam lista på utvecklingsbehov där hinder för våra familjer förs fram som har att göra med organisering och förutsättningar i våra olika verksamheter.

Målet var att kontinuerligt kunna stötta 15 till 30 familjer. Vi har nu 18 familjer, fördelade på 20 hushåll och lever därmed upp till det målet. När det gäller projektets delmål på individnivå så framgår i FoUs halvtidsrapport från våren 2016 att vardagssituationen har förbättrats för många av familjerna, det har skett en positiv utveckling gällande barnens skolgång och fritid. När det gäller barnens fritidssysselsättning är det dock inte helt oproblemiskt. Även i de fall där familjer fått ekonomisk hjälp med avgifter och där familjeombud inledningsvis visat på och skjutsat till aktiviteter, blir det avbrott i fritidssysselsättningen om inte familjeombudet kontinuerligt går in och motiverar och stöttar praktiskt så att barnen kommer iväg. Här blir det tydligt att många familjer behöver ett kompensatoriskt stöd som finns kvar över tid. En sammanställning av föräldrarnas sysselsättning från november visar på en mycket positiv utveckling. Det visar också att när föräldrarna själva väljer vad de vill ha stöd i så prioriterar de

barnens skolgång och att det tar tid innan det finns möjlighet att fokusera på den egna sysselsättningen.

I FoUs halvtidsrapport av projektet framgår bl.a. att öppenvårdsinsatser eller placeringar har kunnat undvikas och att arbetssituationen för andra professionella har underlättats. De resultat som kommit fram i projektet stöds också av internationell forskning och det systerprojekt som för närvarande pågår i Norge. Tidiga insatser är enligt forskningen samhällsekonomiskt lönsamma, inte minst vad gäller att kunna undvika placeringar.

Utmaningar och lärdomar

Det finns vissa utmaningar i projektet och för familjerna som blivit allt tydligare utifrån att projekttiden pågått. Framförallt tar det lång tid att bygga ett förtroende och vissa av familjernas bekymmer och behov har inte framkommit förrän nu. Det är också så att många av familjerna på flera sätt saknar resurser och lever på marginalerna. När något oförutsett händer så blir livet kaotiskt, även om just den enskilda företeelsen inte i sig är förödande. Det har därför under hösten varit en arbetsam period både för familjerna och familjeombuden. Det är tydligt att en personalgrupp på tre familjeombud är för sårbart, t.ex. vid sjukdom, eller när det finns konflikter i familjen så professionella behöver ta olika perspektiv. Vid en eventuell permanentning av en familjeombudsenhet eller funktion så behöver det därför vara fler familjeombud och tydligt uttalat att de arbetar i par för att kunna vara än mer flexibla och avlasta varandra.

En annan lärdom är att det är svårt för dessa familjer att kunna orka och prioritera att delta i olika utbildningsinsatser. Vi har inom projektet bjudit in till föräldrastödsprogrammet Komet och "Föräldraprat". Även om intresset finns från familjerna vid förfrågan, så har inte initiativet kommit från familjerna, och tillfällena har fått ställas in på grund av för få deltagare.

När det gäller utmaningar i projektorganisation så kan vi som projektledare tycka att det är en komplex organisation där det saknas en tydlig styrning. Vi vill också även i denna rapport poängtera problematiken med den modell som Linköping valt för sociala investeringsfondsprojekt och att det saknas en kommunövergripande stödfunktion för att utforma ansökningar, driva och redovisa sociala investeringsfondsprojekt.

Planering inför projektavslut

Det är drygt ett halvår kvar innan projektet avslutas och därmed går arbetet i projektet in i en ny fas. En del av vintern och vårens arbete kommer bestå i att samla in och förmedla underlag till FoU inför deras utvärdering och slutrapport. En annan del kommer vara att planera för hur resultat och erfarenheter av projektet ska kunna spridas. I samarbete med kommunikatören för Omsorgskontoret och Socialförvaltningen har en kommunikationsplan upprättats och det finns en planering för att göra filmer som beskriver familjeombudens arbetsmetod och hur familjerna upplevt att vara en del av projektet Familjelotsen. Det finns vidare planer för att skapa en webbsida där relevant information kan förmedlas om projektet och dess målgrupp. Det planeras även för en spridningskonferens av projektet som kommer ske i FoUs regi i september.

En viktig del i vårens arbete på Familjelotsen och för familjeombuden kommer bli att planera och organisera det framtida stödet för de familjer som varit med i projektet. Finns det en vilja i kommunen att behålla en familjeombudsfunktion i framtiden och förlänga möjligheten för

familjeombuden att arbeta tills nya avtal träder in 2018, är det av yttersta vikt för oss som arbetar i projektet att få veta detta under vintern 2017.

Slutord

Vi kan summera ytterligare ett intensivt och givande år inom projektet Familjelotsen. Ytterligare några familjer har kommit i projektet under året. En förälder har avbrutit sin medverkan. Familjeombuden hinner inte arbeta med fler familjer annars hade vi kunnat ha många fler i projektet. Det har under året kommit in många förfrågningar främst från medarbetare inom socialtjänsten men även från Regionen och skolans värld. Vi har även fått förfrågningar från projektets familjer som har vänner som de tycker skulle behöva ett familjeombud. Ett bättre kvitto på familjeombudens arbete tycker vi inte vi kan få!

Vi som projektledare hade förmånen att delta i konferensen "Social Work, Education and Social Development" i Seoul och berätta om vårt arbete i projektet. Efter vårt föredrag kom en kvinna från Nepal fram och berättade om sitt projekt för ensamstående mammor i en bergsby. De tyckte att det hade ett väl genomarbetat koncept men hade ändå svårt att få kvinnorna att ta emot det stöd som erbjöds. Hon sa: *"Nu när jag lyssnar på er så förstår jag att vi behöver fråga dem vi arbetar för."* Det kan tyckas vara en självklarhet, men det var det inte där hon arbetade i Nepal och det är det inte heller här. Det är ju därför målformuleringen för Familjelotsen lyder *"...i nära samarbete med familjerna"*. Vi tycker att det finns bra förutsättningar för medskapande inom projektet men det är ändå ständigt något som vi som arbetar i projektet behöver påminna varandra om. Vill vi i projektets olika förvaltningar fortsätta att arbeta aktivt för medskapande behöver det finns en plan för att hålla fokus på frågan.

Cecilia Grefve, regeringens nationella samordnare för den sociala barn- och ungdomsvården, har gjort en översyn av socialtjänsten och pekade i höstas ut 5 utvecklingsområden. Den sociala barn- och ungdomsvården behöver vara mer medskapande, frigörande, utvecklande, ge förutsättningar och kännetecknas av helhetssyn och samverkan. Arbetet inom projektet familjelotsen tycker vi ligger i linje med detta och Linköpings kommun har på så sätt redan satsat på att hitta metoder för att arbeta med dessa utvecklingsområden. Vår förhoppning inför kommande år är därför att kommunen tar till vara på de erfarenheter och den kunskap som skapats inom projektet och möjliggör för fler familjer i Linköping att få ett liknande stöd som det som formats i projektet Familjelotsen.

Forskningsstöd

Vi har "bara" 20 hushåll i vårt projekt, men det finns många rapporter och mycket forskning som stödjer de synpunkter som familjeombuden och Familjelotsens familjer har framfört. På kommande sida följer referenser till en del rapporter som påtalar vikten av ett flexibelt, habiliterande stöd för familjer där det finns neuropsykiatriska funktionsnedsättningar.

Attention (2015). Min son fick till slut jourboende, med det var först när jag höll på att kollapsa En enkätundersökning om socialtjänstens och omsorgens insatser till barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar.

Brar, A. Socialmedicins tidskrift 3/2013 Livet med ADHD Konsekvenser och inifrånperspektiv

Bredmar, M., Davidsson, B., Leinhard, H. & Pettersson, G. (2014) Pengarna, barnen och livet. En kvalitativ studie om familjer med sammansatta problem och deras möte med socialtjänsten. FoU-rapport 76:2014. Linköping: FoU-centrum för vård, omsorg och socialt arbete: Linköpings kommun

Bruno, L. (2012). Föräldrar med kognitiva svårigheter – att bryta ny mark – Erfarenheter från Uppsala län. ISBN nr 978-91-86759-10-0 Stiftelsen Allmänna Barnhuset och SUF-Kunskapscentrum.

Clifford, G., Fauske, H., Lichthwarck, W. & Marthinsen, E. (2015) Minst hjelp til dem som trenger det mest? Slutrapport fra forsknings- og utviklingsprosjektet ”Det nye barnevernet” Bodø: Nordlandsforskning AS.

Davidsson, Bo Halvtidsutvärdering av projektet Familjelotsen ”Stöd till familjer med sammansatta problem, metodutveckling i samverkan ISSN 1651-0232, FoU 2016

Folkhälsomyndigheten (2015). Delrapportering av regeringsuppdrag inom ramen för ”En strategi för genomförande av funktionspolitiken 2011-2016” Dnr 00599/2014, 13 mars 2015

Ingard, C. Institutionen för folkhälso- och vårdvetenskap (2014) Hur upplever familjer sina behov av stöd, när en eller flera familjemedlemmar har en ADHD diagnos? En litteraturstudie

Janeslätt, G. & Afsaneh Hayat Roshanay, A. H. (2015). Föräldraskap hos vuxna med ADHD eller Autismspektrumtillstånd – konsekvenser för barnet samt metoder för stöd. Kunskapsöversikt. ISBN 978-91-87731-27-3 Nka Linnéuniversitetet 2015:7

Mesl, N & Kodele T Co-creating process of Help: Collaboration with Families in the Community

Socialstyrelsen (2016) Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning

Lägesrapport 2016 ISBN 978-91-7555-366-5 Artikelnummer 2016-2-20

Socialstyrelsen (2014). Stöd till barn, ungdomar och vuxna med ADHD – Ett kunskapsstöd ISBN 978-91-7555-229-3 Artikelnummer 2014-10-42

Socialstyrelsen (2013). Samverka för barns bästa - en vägledning om barns behov av insatser från flera aktörer ISBN 978-91-7555-081-7 Artikel 2013-8-1

Sveriges Kommuner och Landsting SKL Vänta inte - Guide för investeringar i tidiga insatser för barn och unga Psyknrapport 1:2012

Sveriges Kommuner och Landsting, SKL Positionspapper – för ökad kvalitet och effektivitet i hälso- och sjukvård och socialtjänst 2015

Ylvén, R. (årtal). Samordning av stöd för barn och ungdomar med flerfunktionsnedsättningar och deras familjer. ISBN 978-91-87731-32-7Nka (Nationellt kompetenscentrum anhöriga)